PROBAȚIUNEA SENTINȚIALĂ ÎN COMUNITATE (PROBAȚIUNEA COMUNITARĂ): ASPECTE DE DREPT PENAL

Valentina GRĂJDIERU

CZU: [343.14:341.4]:343.848 *valentina.grajdieru1@gmail.com*

Cette recherche scientifique a comme but d'expliquer la nature juridique de la probation, une institution qui est, aujourd'hui, profondément ancrée dans notre système de justice pénale comme " une mesure reine des alternatives a l'incarcération". En particulier, nous avons examiné les aspects théoriques et pratiques caractérisants les mesures de surveillance communautaire (condamnation avec sursis, liberation conditionnelle, le travail non rémunéré, etc.) dans la legislation de la République de Moldova, mais aussi dans d'autres systèmes juridiques.

O perioadă foarte îndelungată de timp, pedepsele privative de libertate au reprezentat unicul și cel mai important mijloc de reacție a forțelor statale față de infracțiunile comise de către indivizi, fiind astfel promovată și aplicată pe larg o justiție retributivă, accentul fiind pus, în mod nemijlocit, pe pedepsirea infractorului. Bineînțeles, această tendință avea ca și consecință crearea în persoana infractorului a unor suferințe proporționale cu gravitatea faptei comise, doar că odată cu trecerea timpului, practica a demonstrat că izolarea infractorului de societate nu este nici pe departe una dintre cele mai rezonabile și adecvate metode de înfăptuire a sarcinilor politicii penale. Prin urmare, de-a lungul timpului, s-a ajuns la concluzia că însuși rolul societății primează în tratarea comportamentului infracțional cât și în prevenirea recidivei, conturându-se astfel câteva modele distinctive ale reacției sociale față de fenomenul infracțional, printre cele mai sonore putând fi evidențiate modelul represiv, preventiv și curativ. Toate aceste modele însă, la ora actuală, contopite împreună au dat naștere unei noi tendințe a reacției sociale, și anume, tendința moderată care este promovată, pe deplin, de către instituția probațiunii.

Din punct de vedere etimologic, noțiunea de *„probațiune''* provinde din limba latină, de la cuvântul *probatio* care desemnează perioadă de încercare. Ca atare, aceasta reprezintă o instituție

complexă care dispune de anumite strategii ce pot fi aplicate la fiecare etapă a procesului de realizare a justiției penale, evidențiind în acest sens câteva categorii, printre care și probațiunea sentințială în comunitate.

Probațiunea sentințială în comunitate, din punctul de vedere al reglementărilor juridice, este abordată atât la nivel național, cât și internațional. În conformitate cu legislația națională în vigoare, această instituție desemnează o totalitate de activități orientate spre resocializarea persoanelor liberate de pedeapsă penală a privațiunii de libertate, spre controlul comportamentului și al respectării obligațiilor acestora [1]. Într-o altă accepțiune, aceasta poate fi privită ca un sistem de activități în domeniul justiției penale, îndreptate spre organizarea și executarea supravegherii persoanelor eliberate de pedeapsă penală, precum și monitorizarea realizării pedepselor nonprivative de libertate, bazate pe o evaluare psihosocială a subiectului în cauză. Într-o manieră asemănătoare, în documentele Națiunilor Unite, probațiunea comunitară este definită ca o metodă aplicată infractorilor selectați, ce constă în suspendarea condiționată a pedepsei și punerea lor sub supravegherea personală a consilierului de probațiune pentru a li se acorda asistență și tratament [2]. Astfel, pornind de la noțiunile expuse, putem constata faptul că instituția probațiunii comunitare prevede organizarea și implementarea, în baza hotărârii judecătorești sau, după caz, a ordonanței procurorului, a activităților de resocializare a subiecților probațiunii care sunt: minorii liberați de răspundere penală; persoanele liberate condiționat de răspundere penală; persoanele liberate de pedeapsă penală; persoanele condamnate la muncă neremunerată în folosul comunității, precum și cele private de dreptul de a ocupa o anumită funcție sau de a exercita o anumită activitate.

Altfel spus, instituția probațiunii sentințiale în comunitate este responsabilă de supravegherea executării unor pedepse, cum ar fi munca neremunerată în folosul comunității, de punerea în executare a unor pedepse complementare (de ex., privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții etc.), de liberarea de răspundere penală, inclusiv în cazul minorilor, de liberarea de pedeapsă penală și de asistare post-penală a persoanelor liberate condiționat sau la termen. [3, p. 4]

Totalitatea acestor instituții penale nu reprezintă altceva decât formele de realizare ale probațiunii comunitare care, la rândul lor, implică unele aspecte. De exemplu, în cazul liberării de pedeapsă penală, condamnatul este supus unei perioade de probațiune pe parcursul căreia poate fi impus la respectarea unor obligații expres prevăzute de lege, reglementate într-o formă exhaustivă la alin. (6) art.90 CP. În acest caz, deși nu putem vorbi despre o listă a obligațiilor foarte variată și largă, trebuie să menționăm că, din totalitatea acestora, cu un grad înalt de eficiență s-a remarcat obligația condamnatului de a urma un program probațional și obligația de a se supune monitorizării electronice, două măsuri care, de fapt, prezintă o novație pentru sistemul nostru de drept.

În acest context, sistemul probațional al RM, din punct de vedere constitutiv, cunoaște o perioadă relativ scurtă, fiind mereu într-o continuă dezvoltare și evoluție. Acest fapt ne-a permis a analiza natura sa juridică într-un mod cât mai complex și a formula următoarele propuneri și recomandări *de lege ferenda:*

1. În vederea extinderii spectrului de alternative la pedepsele privative de libertate, propunem implementarea, în sistemul penal al RM, a sancțiunii penale **sentința comunitară**, în scopul de a asigura condamnatului posibilitatea de a duce un mod de viață asemănător cu cel al unui cetățean obișnuit, prin reconectarea acestuia atât la viața din comunitate, cât și în scopul prevenirii recidivei, în condițiile în care o asemenea măsură presupune îmbinarea mai multor tipuri de activități, cum ar fi munca comunitară, participarea la diverse programe probaționale etc.

Prin urmare, considerăm oportună introducerea în Codul penal al RM a sentinței comunitare în calitate de pedeapsă principală prevăzută la **art. 62 lit. d/1.** În acest sens, cu titlu de exemplu, menționăm sistemul corecțional al Norvegiei, unde sentința comunitară reprezintă o alternativă la pedeapsa cu închisoarea și o modalitate de lucru, mai îndeaproape cu infractorii.

2. Implementarea unei **baze de date** care să cuprindă totalitatea instituțiilor de interes public local, în cadrul cărora să poată fi executată munca neremunerată în folosul comunității și, la care să aibă acces organul probațional. Ținerea evidenței privind instituțiile de interes

public va contribui, nemijlocit, la luarea deciziei privind locul și natura muncii într-un mod cât mai operativ, facilitând, în același timp, coordonarea dintre consilierul de probațiune și APL, în acest sens.

3. Reducerea perioadei de timp în intervalul căreia poate fi executată pedeapsa cu muncă comunitară **de la 18 la 12 luni,** în scopul asigurării unei eficiențe mai înalte a măsurii respective, în situația în care caracterul represiv și educativ al unei pedepse își păstrează eficacitatea datorită promptitudinii cu care aceasta este aplicată și executată.

4. Privitor la obligațiile prevăzute la alin.(6) art.90 CP, considerăm oportună completarea listei cu o nouă obligație, și anume, **obligația de a cere scuze publice victimei și familiei acesteia**. Obligația în cauză este o practică des întâlnită în alte sisteme de drept, cum ar fi cel al Estoniei, Belgiei, Lituaniei, Cehiei etc.

Referințe:

1. Legea cu privire la probațiune nr.8 din 14.02.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 13-19/29 din 22.01.2016.
2. ORGANIZAŢIA NAŢIUNILOR UNITE (1954) *European Seminar on Probation*. London 20-30 October 1952. New York: United Nations (Document St-TAA-SER.C).
3. BĂLĂIȚĂ, R.L. *Abordarea individualizată a intervenției. Repere metodologice.* Chișinău, 2017.